

26. Крутиков В. В. Формирование горнопромышленной буржуазии Юга России в первые пореформенные десятилетия / В. В. Крутиков // Некоторые проблемы социально-экономической и политической истории Украинской ССР: сб. науч. статей. – Вып.5. – Д., 1974. – С. 145–155.

27. Крутиков В. В. “Южнорусский горный листок” как источник по истории горнопромышленной буржуазии Юга России / В. В. Крутиков // Проблемы историографии и источниковедения истории СССР: сб. науч. тр. – Д.: Изд-во ДГУ, 1979. – С. 137–146.

28. Крутиков В. В. Гірничопромислова буржуазія Півдня Росії та митна політика царизму у 70-х – на початку 80-х рр. XIX ст. / В. В. Крутиков // Питання історії СРСР. – Вип. 23. – Харків, 1978. – С. 24–28.

29. Крутиков В. В. Гірничопромислова буржуазія України та митна політика царизму в останній чверті XIX ст. / В. В. Крутиков // УДЖ. – 1978. - №5. – С. 81–88.

30. Крутиков В. В. З історії митної політики Росії в другій половині 80-х років XIX ст. / В. В. Крутиков // Історія народного господарства та економічної думки Української РСР. – Вип. 11. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 49–54.

31. Крутиков В. В. Регіональна наукова конференція, присвячена 70-річчю Першої Буржуазно-демократичної революції в Росії / В. В. Крутиков, Т. Д. Липовська, О. І. Прийменко // УДЖ. – 1975. – № 12. – С. 142.

32. Липовська Т. Д. В. В. Крутиков – відомий учений України / Т. Д. Липовська, В. Д. Мирончук // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Історія та археологія / ред. кол.: С. І. Світленко (відп. ред.) та ін. – Д.: Вид-во ДНУ, 2004. – Вип. 12. – С. 86–90.

33. Пролетарский бастион / В. В. Крутиков // Днепропетровску – 200. – Д.: Изд-во “Промінь”, 1976. – С. 15–35.

34. Отчет о работе доцента кафедры истории СССР и УССР В. В. Крутикова за 1971–1975 гг. – Архів Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (АДНУ), оп. 4, спр. 1242, арк. 36–39.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Медяник Вадим Юрійович – магістр історії, аспірант кафедри російської історії ДНУ ім. Олеся Гончара.

УДК 94-005.22

СПОГАДИ ПРО НАСТАВНИКА

Світлана ПРОСКУРОВА (Кіровоград)

Стаття присвячується пам'яті наставника, колеги, доктора історичних наук, професора Володимира Володимировича Крутикова.

Ключові слова: пам'ять, alma mater, історіографія, культурна традиція, полікультурність.

Статья посвящается памяти наставника, коллеги, доктора исторических наук, профессора Владимира Владимировича Крутикова.

Ключевые слова: память, alma mater, историография, культурная традиция, поликультурность.

The article dedicated to the memory mentor, colleague, doctor of historical sciences, professor Vladimir Krutikov.

Key words: memory, alma mater, historiography, cultural tradition, multiculturalism.

Серед галереї портретів “корифеїв” нашого факультету світлина Володимира Володимировича Крутікова виділяється живим, допитливим, дещо колючим поглядом інтелектуала. А яким він залишився в пам’яті колишніх студентів і колег?

Я не поділяла б мої спогади про Володимира Володимировича на різні періоди (адже я була як його студенткою, так і колегою). Хочу зазначити, що до студентів, яким пощастило працювати під його науковим керівництвом, він ставився саме як до майбутніх колег – з неодмінною повагою і щирістю, щедро ділячись із нами своїми ідеями, методами та прийомами наукової роботи, книгами з власної бібліотеки.

Доля звела мене з Володимиром Володимировичем на піку його науково-педагогічної кар’єри, коли його, молодого кандидата історичних наук Дніпропетровського університету, 1979 року запросили викладати на нашому новоствореному факультеті історіографію історії СРСР.

Запам’яталося, як у ході семінарських занять і студентських наукових конференцій він постійно приділяв увагу розкриттю наукового потенціалу студентів, виявляючи й розвиваючи в них схильність і задатки до вивчення тієї чи іншої історіографічної проблеми, пропонував такі теми робіт, які відповідали б науковим інтересам і вподобанням науковців-початківців. Я із вдячністю згадую, як Володимир Володимирович запропонував мені (тоді третьокурсниці) писати курсову роботу саме під його керівництвом. Одразу зауважу, що тоді ми сприймали таку пропозицію за честь і докладали неабияких зусиль, щоб не підвести керівника.

У ту пору я цілі дні проводила в науковій бібліотеці, зачитуючись мемуарною літературою, тому запропонована тема – “Участь творчої інтелігенції в першій російській революції” – припала мені до душі. Володимир Володимирович особисто відвів мене до обласного архіву, познайомив з архіваріусом, порадив, як правильно працювати з джерелами, ретельно правив чернетки, підказував нові сюжетні ходи, умів захопити новими ідеями.

Довідавшись про те, що мій батько обіймав посаду голови обласного осередку товариства радянсько-болгарської дружби, Володимир Володимирович запропонував писати дипломну на тему українсько-болгарських культурно-історичних зв’язків. Зацікавленість Володимира Володимировича історією болгарських поселень у Вільшанському районі сприяла моїй поїздки в село Добра, де я познайомилася з болгарською автентикою (можливо, саме тоді й виник у мене інтерес до етнології).

Доля склалася так, що 1992 року, після повернення до Кіровограда, ми з Володимиром Володимировичем стали колегами. Кілька років роботи на кафедрі народознавства та додаткових історичних дисциплін і близьке

сусідство (ми мешкали в сусідніх під'їздах) тільки сприяли зміцненню теплих стосунків між нами.

Ніколи не пам'ятаю наставника заклопотаним і метушливим. Не думаю, що був він завантажений менше, ніж його колеги, але працював якось напрочуд легко, невимушено, керуючись кредо когось з великих: "Ніколи не вдавай, що ти тяжко працюєш – майстерність має бути непомітною".

Це були непривітні 90-ті з економічними негараздами, зокрема, затримками зарплатні. Доводилося братися за невластиві для інтелектуала справи, приміром, за ремонт кабінетів кафедр, під час якого Володимир Володимирович разом із сином Юрком продемонстрував колегам майстер-клас ремонтних робіт.

Поза роботою Володимир Володимирович знаходив втіху в спілкуванні із сім'єю, до кола якої входили також домашні улюбленці – кіт і неймовірно симпатичний пес породи "водолаз". Про їхні витівки він міг розповідати протягом всієї дороги на роботу. У ставленні Володимира Володимировича до тварин виявлявся той особливий гуманізм, властивий лише обраним – розуміти в "іншому" - "іншого".

Якщо коротко охарактеризувати культурну традицію, з якої взяв початок Володимир Володимирович як людина й історик, то це полікультурність. Він був людиною кількох культурних світів – українського (його *alma mater* – Львівський університет), російського (етнічний росіянин) і кавказького (дружина мала грузинські корені). Позиція "свого серед чужих і чужого серед своїх" була водночас незручною і вигідною для інтелектуала, бо допомагала критично переосмислити своє минуле. Йому було властивим, за влучним висловом Ярослава Грицака, "ставити до історії запитання і вимагати від неї відповіді".

Ні, ми не творимо собі кумирів, ми лише прагнемо віднайти в особі наставника моральні орієнтири, відповідну точку, від якої слід рухатися вперед.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Проскурова Світлана Володимирівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: етнологія; усна історія, етнопсихологія, зокрема проблеми етнокультурної ідентичності українців.